

Doplňujúca prísaha v stredovekom kánonickom práve*

Vojtech Vladár

Kánonické právo, ako najstarší platný právny systém vôbec, bolo po celé stáročia považované za jeden z najvplyvnejších elementov ovplyvňujúcich vývoj ľudstva. Najvýraznejšie sa uvedené skutočnosti prejavili v období stredoveku, keď Katolícka cirkev prakticky nastavila fungovanie vtedajšej society podľa svojich predstáv, čo našlo svoje vonkajšie vyjadrenie najmä vo výraznej klerikalizácii a sakralizácii spoločenského života a neskôr tiež v snahách o vytvorenie teokratickej kresťanskej republiky (*res publica Christiana*) s pápežstvom na čele. Keďže predpokladom riadneho výkonu práv je popri kvalitných hmotnoprávných normách predovšetkým skonštruovanie noriem práva procesného, kánonisti venovali osobitnú pozornosť aj im. Najmä na tomto pozadí sa v období stredoveku presadil všeobecne známy tzv. rímsko-kánonický proces (*processus Romanus canonicus*), ktorý vznikol na základe rozsiahleho používania rímskeho práva cirkevnými súdmi a predstavoval výsledok syntézy rímskoprávných (čiastočne i germánskoprávných) a kánonikoprávných prvkov.¹ Ten sa stal v stredovekej spoločnosti významným činiteľom, ktorý prekonával dovtedajšie súdne obyčaje národných práv a svojou dokonalosťou a precíznosťou značne ovplyvnil podobu procesného práva takmer všetkých kontinentálnych právnych systémov (vrátane anglo-amerického).² Z dôvodu nedostatočného po-

* Príspevok je výstupom z vedeckého grantu APVV-17-0022 s názvom „Rímsko-kánonické vplyvy na slovenské verejné právo“.

¹ Svoje vyjadrenie v elaborovanej podobe našiel predovšetkým v diele *Speculum iudiciale*, zostavenom okolo roku 1271 neskorším biskupom z Mende Viliamom Durantisom († 1296). Podľa väčšiny bádateľov kánonisti pri jeho tvorbe preorganizovali a koncepcne znovu usporiadali zlomkovité pravidlá nájdené v starovekom rímskom práve a starších cirkevnoprávných prameňoch. Bližšie k tejto problematike pozri Johann Friedrich von SCHULTE, *Geschichte der Quellen des kanonischen Rechts von Papst Gregor XI. bis zum Concil von Trient*, Stuttgart: Verlag von Ferdinand Enke, 1877, s. 144–156.

² Inovatívny bol predovšetkým zavedením zásady rovnosti strán pred zákonom, prezumpcie nevinny, apelačných oprávnení a prioritným sledovaním polepšujúceho účelu trestu i otázok viny a úmyslu páchatela. Práve jeho procesné uplatňovanie výrazným spôsobom prispelo aj k tzv. recepcnej vlne rímskeho práva v stredovekej, ale i novo-

čtu i absentujúcej kvality procesných smerníc zahrnutých v justiniánskej rímskoprávnej kodifikácii v ňom pritom od začiatku dominovali kánonickoprávne prvky, ktoré konštituovali vtedajší cirkevní zákonodarcovia a vedecky i aplikačne rozvinuli kánonisti.³ K najdôležitejším procesnoprávnym inštitútom bolo možné pritom zaradiť prisahy (*iusiuranda, iuramenta*), ktoré Cirkev vo svojskej podobe prebrala z rímskeho práva, pokresťančila ich a vdýchla im život, v ktorom pretrvali po celé stáročia a v modifikovanej, poväčšine zjednodušenej forme zostávajú súčasťou väčšiny existujúcich právnych systémov dodnes. Predmetný príspevok je zameraný na poukázanie na koncepčné vymedzenie i aplikačnú prax tzv. doplňujúcej prisahy (*iusiurandum suppletorium*), ktorá patrila po celé stáročia k najčastejšie používaným, a to nielen na cirkevných, ale po ich vzoroch aj na svetských súdoch.

1. BIBLICKÉ A RÍMSKOPRÁVNE VÝCHODISKÁ

Napriek existencii niektorých právnych systémov, ktorých súčasťou prisahy nie sú, vo väčšine z nich má tento inštitút svoje nezastupiteľné miesto.⁴ Poväčšine sa pritom aplikuje vo forme promisornej (sľubovej), asertórnej (potvrdzujúcej), rozhodujúcej, dôkaznej či svedeckej prisahy, respektíve prisahy strany.⁵ Všetky uvedené pojmy majú, tak, ako je to napokon takmer pri všetkých právnych inštitútoch, svoj pôvod v právnej histórii. Obdobne neprekvapuje ani to, že k ich konečnej podobe v najväčšej miere prispeli klasické právne systémy rímskeho a kánonického práva. Celkom prirodzene, v prípade kánonického práva nemožno

vekej Európe, vďaka ktorej boli do sekulárnych právnych systémov z rímskeho práva preberané najdôležitejšie inštitúty, pojmy a definície, ako aj jednotlivé normy a systematické rozdelenie celku na časti. Bližšie k tejto problematike pozri Knut Wolfgang NÖRR, *Romanisch-Kanonisches Prozessrecht. Erkenntnisfahren erster Instanz in civilibus*, Berlin – Heidelberg: Springer, 2012 a Wiesław LITEWSKI, *Der römisch-kanonische Zivilprozeß nach den älteren ordines iudicarii*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1999.

³ Porov. James A. BRUNDAGE, *The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts*, Chicago: The University of Chicago Press, 2008, s. 152.

⁴ Bližšie k tejto problematike pozri napríklad George SELDES, *The Great Thoughts*, New York: Ballantine Books, 1996.

⁵ Okrem toho možno spomenúť prisahu vyzývajúcu, respektíve zatracujúcu, jednoduchú alebo slávnostnú, implicitnú či explicitnú, súdnu a mimosúdnu, slovnú či reálnu atď. Porov. Helen SILVING, „The Oath: I,“ *Yale Law Journal* 68, č. 7 (1959): 1337.

pri väčšine inštitútov, ktoré inklinujú k prirodzenému, respektíve pozitívnemu Božiemu právu, prioritne odkazovať na rímskoprávne základy, ale prednosť dostávajú ustanovenia Svätého Písma. Ináč tomu nie je ani v tomto prípade. Z pohľadu Starého Zákona je dôležité v prvom rade uviesť, že židia vnímali ako vykonávateľa ľudskej prísahy priamo Boha, a to i napriek tomu, že On sám zakázal zbytočné prísahy pri svojom mene.⁶ Z pohľadu koncepčného vymedzenia ich možno prioritne vnímať ako sebaaprekliatie prednesené v podmienenej forme, neodvolateľne pôsobiace podľa toho či podmienka, ktorá bola ich súčasťou, nastala alebo nie.⁷ Najmä na tomto pozadí sa prísahy bežne využívali aj ako garančný prostriedok splnenia sľubu.⁸ Pokiaľ ide o Nový Zákon, viaceré rané kontroverzie týkajúce sa tohto inštitútu vyplývali zo skutočnosti, že Ježiš Kristus síce na jednej strane implicitne dovolil prisahať na seba, ale na strane druhej tento inštitút explicitne odmietol.⁹ Aj z toho dôvodu sa ich používanie v ranom kresťanstve presadzovalo len pozvoľne. Ich najväčším zástancom sa napokon stal apoštol Pavol († okolo r. 64), ktorý ich opodstatnenosť priamo či nepriamo zdôraznil na viacerých miestach svojich listov, volajúc v nich často Boha za svedka.¹⁰ V prvom rade pritom argumentoval tým, že aj Boh urobil svoj sľub Abrahámovi pod prísahou, pričom prisahať mal sám na seba, keďže nemal nad sebou ni-

⁶ Každá prísaha sa totiž neoddeliteľne spájala s potenciálnym krivoprisažníctvom (*perjuriurium*). Porov. *Sväté Písmo. Jeruzalemská Biblia*, Trnava: Dobrá kniha, 2017, s. 145⁸⁰. Starý Zákon zároveň dosvedčuje, že jediný, kto tak mohol robiť za každých okolností bol Boh. Porov. Ex 20,7; Dt 5,11 a Jer 44,26. Bližšie k tejto problematike pozri Ángel MARZO – Jorge MIRAS – Rafael RODRÍGUEZ-OCAÑA – Ernest CAPARROS, *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. III/2*, Montreal: Wilson & Lafleur, 2004, s. 1755–1756.

⁷ Pôvodne sa pritom obyčajne prisahalo na mužské genitálie. Porov. Gn 24,2–9 a 47,29. Prísahou na orgány, ktoré dávajú život, sa totiž zabezpečovala nezrušiteľnosť prísahy. Porov. *Sväté Písmo. Jeruzalemská Biblia*, s. 65⁹⁰. Na ilustráciu možno uviesť, že rovnako postupovali, a dodnes postupujú, pri skladaní prisah i Arabi. Bližšie k tejto problematike pozri Johannes PEDERSEN, *Der Eid bei den Semiten in seinem Verhältnis zu verwandten Erscheinungen sowie die Stellung des Eides im Islam*, Strassburg: Trübner, 1914, s. 150.

⁸ Porov. Gn 31,52–53. Výnimkou však nebolo ani jej použitie v zmysle podmienenej kliatby, ktorá mohla byť kombinovaná s prísahou. Porov. Nm 5,19–31. Neskôr dochádzalo k postupnému potláčaniu jej funkcie ako formy sľubu alebo sankcie, pričom dôraz sa čoraz viac kladol na jej sprievodné kvality vo forme vyznania viery. Porov. Dt 6,13; 10,20; Iz 48,1 a Ž 63,12.

⁹ Porov. Mt 26,63–64. On sám totiž apeloval, aby reč jeho nasledovníka bola buď „áno“ alebo „nie“, keďže všetko navyše pochádza od Zlého (*a Malo*). Porov. Mt 5,34–37; X 1,6,4 a *Gl. ord.* ad C. 22, q. 1, c. 1. Rovnaký záver je zrejmý i z Jakubovej epištoly, ktorá konštatovala, že zo všetkého najviac je potrebné vyhýbať sa prisahám. Porov. Jak 5,12.

¹⁰ Porov. Rim 1,9; 2Kor 1,23; 11,11 a 31; Gal 1,20; Flm 1,8; 1Sol 2,5 a 10 a 1Tim 5,21.

koho väčšieho.¹¹ I preto sa malo v prípade potreby prisahať len na Boha, pričom použitie tohto inštitútu nevyhnutne znamenalo ukončenie každého sporu, čo napokon našlo svoju reflexiu aj pri inštitúte doplňujúcej prísahy.¹² Téma prísah sa napokon rozsiahle venovali i cirkevní Otcovia, ktorí sa poväčšine priklonili v prospech ich mierneho a rozumného používania.¹³

Pokiaľ ide o povahu tohto inštitútu v rímskom práve, obdobne sa vyznačoval predovšetkým náboženským charakterom, o čom vypovedá i jeho odvodenie z latinského výrazu *sacramentum*.¹⁴ V rímskoprávnej *legis actiones* perióde vývoja procesného práva sa totiž pri vznesení *legis actio sacramento* tento pojem stotožňoval so sľúbenou obeťou bohom (neskôr eráru), na ktorú spravidla žalobca v konaní *in iure* vyzval pred svedkami žalovaného.¹⁵ *Sacramentum*, ktorého výška závisela od hodnoty predmetu sporu, však museli zložiť obe strany, pričom o peňažnú čiastku prišla len tá, ktorej tvrdenie sa ukázalo nepravdivé (*sacramentum iniustum*). Je teda zrejmé, že stratu mohol utrpieť každý, kto predniesol prísahný výrok, a to za predpokladu, že nastala podmienka obsiahnutá v jeho vyhlásení.¹⁶ Pokiaľ išlo o prísahu strany, tá sa odlišovala od svedeckej prísahy, ktorej dôkazná hodnota bola predmetom úvahy sudcu.

¹¹ Porov. Hebr 6,13.

¹² Porov. Hebr 6,16–17.

¹³ Hieronym († 420) tak napríklad uviedol, že Kristus zakázal prisahať iba pri nebesách, zemi, Jeruzaleme alebo na konkrétneho jednotlivca, nie prísahy vo všeobecnosti. Porov. *Com. Ier.* 4,2. Opačné stanovisko však zastával Ján Zlatoústý († 407), ktorý zapovedal nielen prísahy pravdivé, ale akékoľvek vôbec. Porov. *Hom.* 14,2. Aj z toho dôvodu sa napokon presadil záver, ktorý odporúčal sa od prísah zdržiavať, a to nie ani tak kvôli tomu, že by bol tento inštitút zlý vo svojej podstate, skôr kvôli nebezpečenstvám, ktoré sa s ním spájali. Porov. Rudolf HIRZEL, *Der Eid: Ein Beitrag zu seiner Geschichte*, Leipzig: B. G. Teubner, 1902, s. 110.

¹⁴ V latinskom jazyku sa používajú na označenie tohto inštitútu aj termíny ako *ius iurandum*, *iuramentum*, ale taktiež slovo *religio*. Porov. Július ŠPAŇÁR – Jozef HRABOVSKÝ, *Latinsko-slovenský/slovensko-latinský slovník*, Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2012, s. 1000; Václav KRÍŽEK, *Křížkův slovník latinsko-český*, Praha: I. L. Kober, 1889, s. 332–333 a 646–647; Josef Miroslav PRAŽÁK – František NOVOTNÝ – Josef SEDLÁČEK, *Latinsko-český slovník k potřebě gymnasií a reálných gymnasií*, Praha: Československá grafická únie, 1935, s. 708, 1064 a 1092 a Marta HLUŠÍKOVÁ, *Latinsko-slovenský slovník*, Bratislava: Kniha – spoločník, 2003, s. 459, 729 a 754.

¹⁵ Porov. Iohannes Gottlieb HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, Hala Magdeburgica: Sumtibus Orphanotrophei, 1735, s. 556.

¹⁶ Porov. Ernest METZGER, „Litigation,“ in *The Cambridge Companion to Roman Law. Cambridge Companions to the Ancient World*, ed. David Johnston, Cambridge: Cambridge University Press, 2015, s. 272n.

Prvá menovaná však mala v zásade funkciu ordálie rozhodujúcej kauzu, a to najmä ak existovala vo forme rozhodujúcej prisahy, ktorá po akceptovaní druhou stranou rozhodovala spor. Už v starobyľom rímskom práve sa stretávame aj s inštitútom doplňujúcej prisahy pôsobiacej v rozmere čiastočnej ordálie, ukladanej sudcom len jednej zo strán na doplnenie dôkazov v prípade ich nedostatočnosti, s cieľom skomplektizovať ich v jej prospech.¹⁷

V klasickom období, v ktorom mal prevahu formulový proces, platilo, že rozhodujúca prisaha zložená *in iure* nebola základom súdneho rozhodnutia, skôr náhradou zaň. Kauzu totiž v tomto prípade rozhodovala buď prisaha alebo rozhodnutie sudcu (*in iudicio*), a ak bol ten, kto bol k tomu vyzvaný ochotný prisahu podstúpiť, súdny zásah nebol potrebný.¹⁸ Prisaha sa tak v tomto prípade kvalifikovala *pro iudicio*.¹⁹ Strana, ktorá bola vyzvaná k prisaha, mala potom možnosť obrátiť sa s rovnakým apelom na vyzývajúceho. Ak však prisahu odmietla zložiť a zároveň neadresovala rovnakú výzvu druhej strane, respektíve neuspokojila nárok žalobcu, bola procesne znevýhodnená a ponímaná buď ako *confessus*, teda ten, čo nepopiera rozsudok, alebo *iudicatus*, čiže ten, voči ktorému bol vydaný rozsudok, či *indefensus*, teda ten, čo sa nebráni.²⁰ Je teda zrejmé, že z hľadiska celkového poňatia tohto inštitútu išlo *de facto* o súkromnú zmluvu medzi stranami, slúžiacu poväčšine k vyhnutiu sa súdnemu procesu. Z toho dôvodu ho nebolo možné kvalifikovať v zmysle riadneho procesného kroku, respektíve dôkazného prostried-

¹⁷ Porov. SILVING, „The Oath: I.“, s. 1338.

¹⁸ „Ait praetor: ‚eum, a quo iusiurandum petetur, solvere aut iurare cogam‘: alterum itaque eligat reus, aut solvat aut iuret: si non iurat, solvere cogendus erit a praetore.“ Ulp. D 12,2,34,6.

¹⁹ „Prodigus si deferat iusiurandum, audiendus non est: idemque in ceteris similibus ei dicendum est. nam sive pro pacto convento sive pro solutione sive pro iudicio hoc iusiurandum cedit, non ab aliis delatum probari debet, quam qui ad haec habiles sunt.“ Paul. D 12,3,35,1. „Cum res in iusiurandum demissa sit, iudex iurantem absolvit: referentem audiet et, si actor iuret, condemnet reum: nolentem iurare reum si solvat, absolvit, non solventem condemnat: ex relatione non iurante actore absolvit reum.“ Ulp. D 12,2,34,9.

²⁰ „Ait praetor: ‚si is cum quo agetur condicione delata iuraverit‘. eum cum quo agetur accipere debemus ipsum reum. nec frustra adicitur ‚condicione delata‘: nam si reus iuraverit nemine ei iusiurandum deferente, praetor id iusiurandum non tuebitur: sibi enim iuravit: alioquin facillimus quisque ad iusiurandum decurrens nemine sibi deferente iusiurandum oneribus actionum se liberabit.“ Ulp. D 12,2,3. Bližšie k tejto problematike pozri MAX KASER – KARL HACKL, *Das römische Zivilprozessrecht*, München: C. H. Beck, 1996, s. 277–278.

ku. Viacerí bádatelia preto tento postup prirovnávajú k moderným predsúdny m vyrovnani m sa medzi stranami, ktoré nemajú osobitý právny význam.²¹ Samotné doplňujúce prisahy sa používali v procesnej fáze *in iudicio*, a to spolu s rozhodujúcimi prisahami, považovanými viac-menej za rýdzo súkromnoprávny inštitút, pri ktorého aplikovaní bolo nevyhnutné vydanie rozsudku. Pri použití však bola ich „rozhodnosť“ obmedzená zásadou voľného hodnotenia dôkazov sudcom.²² Inštitút doplňujúcej prisahy umožnenej súdom zároveň predstavoval výrazný odklon od klasického rímskoprávneho princípu, v súlade s ktorým mali predkladať dôkazy strany a nie sudca (*iusiurandum iudiciale*). Viacerí romanisti preto argumentovali práve vplyvmi kresťanskej mystiky špecifikujúcej tento inštitút v rozmere dôkazu o objektívnej pravde, ktorý reálne napomohol k prechodu od slobodného hodnotenia dôkaznej sily prisahy súdom k rozhodujúcej prisaha justiniánskych čias.²³ Keď totiž v justiniánskom práve preferujúcom zásady kogničného procesu tento inštitút získal povahu súdneho dôkazu, súd o ňom v zásade nepochyboval a akceptoval ho ako záväzný.²⁴ Ak teda niekto prisahu podstúpil, prakticky tým rozhodol kauzu vo svoj prospech, keďže sudca ju bol povinný kvalifikovať v rozmere absolútneho dôkazu a rozhodovať bez akýchkoľvek výhrad v súlade s ňou.²⁵

²¹ Porov. SILVING, „The Oath: I.“, s. 1339.

²² Porov. Ioannes Balthasarus WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium novissimis dicasteriorum vitembergensium praeiudiciis confirmatarum. Pars quinta et sexta. Volumen quartum*, Vitemberga: Apud Christopherum Theophilum Ludovicum, 1721, s. 444.

²³ Uvedený vývoj možno, paradoxne, ilustrovať ešte konštitúciou augustov Diokleciána (284–305) a Maximiana (286–305) z roku 286, prebranou neskôr do justiniánskeho Kódexu (*Codex Iustinianus*): „In bonae fidei contractibus nec non etiam in aliis causis inopia probationum per iudicem iureiurando causa cognita res decidi potest.“ *Cod. Iust.* 4,1,3.

²⁴ Na druhej strane však platilo, že k jej zloženiu bolo možné pristúpiť len s dovolením súdu. Tak, ako bolo pre kogničný proces typické, zároveň nebola obmedzená na žalobu na *certum*, ale mohla sa týkať akejkoľvek otázky sporu. Porov. Karol REBRO – Peter BLAHO, *Rímske právo*, Bratislava: Iura edition, 2010, s. 148.

²⁵ Aj justiniánske právo pritom ponímalo prisahu častokrát v zmysle istej formy seba-preklatia, čoho dôkazom je napríklad prisaha stanovená cisárskym právom pre úradníkov, ktorú mali skladať pri preberaní úradu. Porov. *Nov.* 8,2,3,3. Zaujímavosťou zostáva, že odpoveď na otázku, či sudca bol alebo nebol v klasickom práve viazaný doplňujúcou prisahou nebola medzi rímskymi právnikmi ani zďaleka ustálená. O tom napokon vypovedá aj nasledujúci fragment Digest: „Item videndum, an possit iudex, qui detulit iusiurandum, non sequi id, sed vel prorsus absolvere vel etiam minoris condemnare quam iuratum est: et magis est, ut ex magna causa et postea repertis probationibus possit.“ Ulp. *D* 12,3,4,3. Až neskôr došlo v súvislosti s postupnou trans-

2. KLASICKÉ KÁNONICKÉ PRÁVO

Prísaha priaznivé interpretácie cirkevných Otcov boli akceptované i najdôležitejším kánonickoprávnym dielom v podobe Graciánovho dekrétu (*Decretum Gratiani*).²⁶ Kánonisti však poväčšine zdôrazňovali možnosť použitia tohto inštitútu len *in dubiis et necessariis*, a teda v zmysle podporného dôkazného prostriedku.²⁷ Jedna z dekretálií pápeža Alexandra III. (1159–1181) napríklad odoprela možnosť prisahy strane, ktorá svoje tvrdenia dokazovala za pomoci dokumentov alebo svedkov.²⁸ Nevyhnutnosť jej aplikovania ale zdôrazňovali legisti, ktorí popri náboženských argumentoch odkazovali i na zbierky „znovuobjaveného“ rímskeho justiniánskeho práva.²⁹ Uvedené našlo svoju reflexiu aj pri koncepčnom vymedzení doplňujúcej prisahy, ktorej použitie klasické kánonické právo principiálne pripúšťalo v prípade absencie dôkazov a potrebe rozhodnúť kauzu. Ako sme naznačili, jej základy nachádzame v prameňoch rímskeho práva, pričom plnej kanonizácie sa dočkala v roku 1234 prostredníctvom zbierky *Liber extra* pápeža Gregora IX. (1227–1241).³⁰ Ten rozhodnutie o jej aplikovaní priznal sudcovi, ktorý ju mal v zásade pripustiť vtedy, keď bolo potrebné doplniť chýbajúcu váhu dôkazu kvalifikovaného ako „nedokonálny“ (*probatio imperfecta*), avšak v hodnote aspoň polovičný (*probatio semiplena*).³¹ Kánonické právo totiž principiálne

formáciou konceptov pravdy a súdneho nachádzania faktov v rímsko-kánonickom procese opätovne k zmene jej pojmového vymedzenia na dôkaz, ktorého váhu mohol sudca hodnotiť podľa svojej *discretio*. Bližšie k tejto problematike pozri Biondo BIONDI, *Il giuramento decisorio nel processo civile romano*, Roma: L'Erma Di Bretschneider, 1913, s. 31.

²⁶ Porov. C. 22, q. 1–5.

²⁷ Porov. Sum. theol. II–II, q. 89 a 98 a Charles AUGUSTINE, *A Commentary on the New Code of Canon Law. Book VI. Administrative Law (Can. 1154–1551)*, St. Louis – London: B. Herder Book, 1921, s. 310².

²⁸ Porov. MARZOA – MIRAS – RODRÍGUEZ-OCAÑA – CAPARROS, *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. III/2*, s. 1758 a Ioannes Balthasar WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium, Tomus III* 1,165.

²⁹ Iný postoj neskôr zaujali hlavní predstavitelia protestantskej reformácie, ktorí tento inštitút v zásade odmietli. Bližšie k tejto problematike pozri Simon John HORSINGTON, „Oaths and Perjury in a Protestant Monarchy,” *Revue internationale de droit comparé* 66, č. 3 (2014): 745–754.

³⁰ Porov. X 2,24,36 a Christophorus KOCH, *Dissertatio inauguralis iuridica de eo quod iustum est circa delationem iuramenti* 3,19.

³¹ Porov. Ernestus Fridericus PFOTENHAVERUS, *Doctrina processus cum Germanici tum Saxoni regii*, Lipsia: Sumtibus I. Suehringii, 1827, s. 143–144 a 146 a Augustinus LEYSERUS,

požadovalo pre každé súdne rozhodnutie dôkaz plný (*probatio plena*), dosiahnutý za splnenia všetkých požiadaviek, ktoré zákon pre daný typ káuz požadoval.³² Za týchto okolností tak doplňujúca prisaha prakticky naprávala uvedené nedostatky, pretvárajúc nedokonalý dôkaz na dôkaz plný. V tomto ohľade sa na prvom mieste vychádzalo zo základného procesnoprávneho pravidla, podľa ktorého, ak procesné strany predložili dôkazy rovnakej hodnoty, spor prehrala strana s dôkazným bremenom (*actore non probante, reus absolvitur*).³³ Celkom prirodzene, ak žalobca dôkazné bremeno uniesol a žalovaný nie, žalobca bol oprávnený na vynesenie rozsudku vo svoj prospech, pričom prostredníctvom prisahy sa po ňom nemohlo požadovať nič navyše.³⁴

Do úvahy však bolo potrebné vziať taktiež existenciu čiastočného dôkazu alebo zákonnej domnienky v prospech strany s dôkazným bremenom.³⁵ Keďže stredoveké právo vo všeobecnosti právne domnienky (*praesumptiones*) obľubovalo, avšak zároveň nebolo ochotné akceptovať vynesenie rozsudku, či už na podklade domnienky alebo polovičného dôkazu, doplňujúca prisaha sa javila ako najvhodnejšie riešenie.³⁶ *Praesumptio*, prípadne *probatio semiplena*, ktorým bola priznávaná obdobne určitá hodnota, tak mohli byť podporené, respektíve doplnené prisaha-

Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur. Vol. III et IV, Lipsia – Guelpherbytum: Apud Johannem Christophorum Meisnerum, 1735, s. 308.

³² Porov. *Cod. Iust.* 4,19,5. S odkazom na biblické argumenty išlo poväčšine o požiadavku dvoch svedkov, pričom táto norma bola neskôr prebraná i do ustanovení *ius commune*. Porov. Dt 17,2–7. V zásade sa navyše žiadalo, aby boli obaja plne dôveryhodní (*omni exceptione maiores*), a svedčili na tie isté podstatné fakty. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,42 a 43 a Adolphus NISSEN, *De periuri in iureiurando litis decisorio conditione* 2,4. Bližšie k tejto problematike pozri Richard H. HELMHOLZ, *The Spirit of Classical Canon Law*, Athens – London: The University of Georgia Press, 2010, s. 156–157.

³³ Porov. X 2,19,3 a Richard BURN, *Ecclesiastical Law*, London: Law Booksellers and Publishers, 1842, s. 21.

³⁴ Porov. X 2,19,2 a Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento* 1,8,2. Dôležitosť tohto záveru stredovekí kánovníci podopreli váhou biblických argumentov zdôrazňujúc, že takáto prisaha by bola nielen zbytočná, ale taktiež nezákonná. Porov. HOSTIENSIS, *Lectura ad X 2,19,2*.

³⁵ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 152,24.

³⁶ Porov. Gustavus Bernhardus BECMANNUS, *Consilia et decisiones* II 79,2. Niektoré procesné manuály však detailne rozoznávali medzi doplňujúcimi a rozhodujúcimi prisahami v tom zmysle, že druhé spomenuté bolo možné aplikovať len v prípade existencie dôkazu menej než polovičného. Porov. Christophorus KOCH, *Dissertatio inauguralis iuridica de eo quod iustum est circa delationem iuramenti* 5,25 a 8,38.

ním na ich pravdivosť, na základe čoho došlo k dorovnaniu ich hodnoty a akceptovaniu v hodnote dôkazu plného.³⁷ V zásade pritom platilo, že ak obe strany pri vzájomnej konfrontácii predložili polovičné dôkazy a žiadali o možnosť zloženia doplňujúcej prisahy, sudca sa mohol na základe vlastnej *discretio* slobodne rozhodnúť, ktorej strane vyjde v ústrety a umožní jej takto prakticky rozhodnúť kauzu vo svoj prospech.³⁸ Procesné príručky zdôrazňovali, že v takomto prípade bolo potrebné zohľadniť predovšetkým charaktery oboch procesných strán vrátane podstatných okolností prejednávanej kauzy, pričom prednosť mala v zásade dostať tá, ktorej tvrdenia sa javili ako hodnovernejšie.³⁹ Najvýznamnejší komentátori zároveň zastávali názor, že ak obe strany poskytnú *probationes semiplenae* tej istej hodnoty, doplňujúcu prisahu bolo vhodnejšie uložiť skôr žalovanému.⁴⁰ Tento druh prisahy sa však ukladal aj *ex officio*, teda bez toho, aby o to jedna zo strán požiadala.⁴¹ Zachované záznamy

³⁷ Porov. LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV, s. 16. Z toho zároveň vyplýva, že použitie tejto prisahy neprichádzalo do úvahy, ak boli k dispozícii len dôkazy domnelé alebo v dôkaznej hodnote menej ako polovičné. Ako príklad možno uviesť, že kánonické právo rozlišovalo medzi fámou v sile polovičného dôkazu a fámou len v hodnote domnienky. Kánonisti pritom pri menšom než polovičnom dôkaze zdôrazňovali nenáležitost' násobenia toho, čo je samo o sebe nehodné. Z oblasti súkromného práva možno ako príklady uviesť nemožnosť dokazovania odvolania príkazu (*mandatum*), respektíve dohovorenia si zmluvnej pokuty (*poena conventionalis*) prostredníctvom jedného svedka a doplňujúcej prisahy. Porov. BURN, *Ecclesiastical Law*, s. 19 a 304. S ohľadom na uvedené však určite neprekvapuje, že doplňujúcu prisahu bolo možné použiť aj pri prebytku dôkazov. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 3,160; 33,38 a 41 a 70,6.

³⁸ Porov. Antonius PERETTUS, *In librum quantum Codicis Iustiniani praelectiones* 4,1,24; Ioannes Balthasar WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium*, Tomus III 2,460 a HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 639. Ak by však sudca dospel k záveru, že v prospech jednej zo strán vyvstala protiprávna domnienka, doplňujúca prisaha sa nemala umožniť. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,57.

³⁹ Uvedené možno ilustrovať výrokom kánonistu Thomu del Bene, pôsobiaceho v 17. storočí: „Ad iudicis prudentis arbitrium pertinet, ut consideratis causae et personarum circumstantiis, aliquando actori iuramentum deferat in probationis supplementum et litis decisionem.“ Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento* 1,7,7. Za vulgárnu verziu tohto diela možno označiť Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento; in quo de eius et voti relaxationibus, irrationibus, commutationibus, et dispensationibus*, Lugdunum: Sumptibus Ioannis-Antonii Huguetan; et Guilielmi Barbier, 1669.

⁴⁰ Porov. Guilielmus DURANTIS, *Speculum iudiciale* 2,2,9 a Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,25.

⁴¹ Porov. Ioannes Balthasar WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium*, Tomus III 1,71 a PFOTENHAVERUS, *Doctrina processus cum Germanici tum Saxoni regii*, s. 143. Napriek

však dokazujú, že sudcovia poväčšine brali do úvahy želania procesných strán.⁴² Aj kánonisti po rímskoprávnom vzore vyzvanej procesnej strane umožnili vrátiť prísahu strane druhej. Uvedený postup prakticky podroboval kauzu strany skúške kontrolou oponenta a zároveň viedol k preneseniu dôkazného bremena vrátane nebezpečenstva krivej prísahy na neho.⁴³ Za každých okolností pritom platilo, že doplňujúca prísaha sa mohla použiť len v rámci vykonávania dôkazov, teda ešte pred uzavretím kauzy, avšak po jej riadnom prešetrení.⁴⁴

Použitie doplňujúcej prísahy však neprichádzalo do úvahy za každých okolností, a to či už s ohľadom na povahu prípadu alebo status procesných strán.⁴⁵ V prvom rade sa malo za to, že je možné ju aplikovať len pri kauzách „menšej než najväčšej dôležitosti“.⁴⁶ Väčšina komentárov obdobne zdôraznila, že sa má používať predovšetkým v prípadoch „skromného charakteru“ (*causis modicis*), a to prioritne s ohľadom na predmet a hodnotu sporu.⁴⁷ Za „ťažkú“ (*gravis*), „náročnú“ (*ardua*) či „väčšiu“ (*maior*) sa pritom považovala kauza, v ktorej sa strany sporili o väčšiu časť majetku jednej zo strán, značnú sumu peňazí, respektíve

zaužívaným pravidlám prichádzalo za istých okolností do úvahy uložiť túto prísahu jednej zo strán aj proti jej vôli. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,5; 158 a 195. Jej použitie bolo možné aj pri prejednávaní kauzy v druhej inštancii, a to i za predpokladu jej neaplikovania na inštancii prvej. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,161 a 194 a Nicolaus VIGELIUS, *Methodus iuris controversi* 12.

⁴² Porov. Christophorus KOCH, *Dissertatio inauguralis iuridica de eo quod iustum est circa delationem iuramenti* 3,19. Bližšie k tejto problematike pozri HELMHOLZ, *The Spirit of Classical Canon Law*, s. 157.

⁴³ Porov. Ulp. *D* 12,2,3 a *Gl. ord.* ad 2,24,36.

⁴⁴ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,8; 162 a 206 a Nicolaus VIGELIUS, *Methodus iuris controversi* 12.

⁴⁵ Porov. Christophorus KOCH, *Dissertatio inauguralis iuridica de eo quod iustum est circa delationem iuramenti* 3,20.

⁴⁶ Seraphinus de Seraphinis, kánonista pôsobiaci v druhej polovici 16. storočia, ktorý komplexne zhrnul v tom čase už ustálenú náuku o prísahách, tento záver zdôraznil na viacerých miestach svojho diela *De privilegio iuramentorum tractatus amplissimus*. V naznačených súvislostiach konkrétne uviedol: „Quod [...] non deferri iuramentum suppletorium procedit etiam in qualibet alia causa gravi.“ *De privilegiis iuramentorum* 33,112. Porov. 26,11 a 31,56. K vulgátnej verzii tohto diela bližšie pozri Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum tractatus amplissimus, omnibus legum studiosis, tam in studio iuris, quam in foro versantibus utilis et necessarius: cum Commentariis, Additionibus et Notis*, Francofurtum: Sumptibus Heredum Joachimi Wildii, 1679.

⁴⁷ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,13.

vec značnej hodnoty.⁴⁸ Aplikovanie doplňujúcej prísahy bolo prakticky bezvýhradne vylúčené taktiež v prípadoch týkajúcich sa vlastníckeho práva, respektíve držby či akýchkoľvek transakcií spojených s najdôležitejšou komoditou tej doby, teda pôdou.⁴⁹ Kánonisti pritom argumentovali, že práve pri uvedených druhoch káz je žalovaný najviac náchylný k spáchaniu krivoprísažníctva.⁵⁰ Celkom prirodzene, s ohľadom na formovanie vtedajšej spoločnosti Katolíckou cirkvou, jej použitie neprichádzalo do úvahy ani v prípadoch duchovného charakteru (*causae spirituales*), ktoré boli kvalifikované ako príliš dôležité na to, aby sa mohli rozhodnúť prostredníctvom polovičných dôkazov alebo domnienok.⁵¹ Doplňujúca prísaha sa nepripúšťala ani v kauzách, keď právo výslovne požadovalo predloženie konkrétneho zákonného dôkazu, respektíve *probatio plena* (napríklad, ak by zákon výslovne a bezpodmienečne požadoval stanovený počet svedkov) a taktiež vtedy, keď sa dokazoval status osoby alebo by bolo možné dokazovanie úspešne vykonať prostredníctvom iného zákonného dôkazu.⁵² Miesto nedostala ani vtedy, keď sa

⁴⁸ Porov. Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento* 1,8,9; Antonius PERETIUS, *In librum quartum Codicis Iustinianei praelectiones* 4,1,24; HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 552 a Nicolaus VIGELIUS, *Methodus iuris controversi* 12. Kánonisti v týchto prípadoch pripúšťali skôr použitie prísahy očistnej (*purgatio canonica*), ktorá bola procesnými príručkami jasne preferovaná. Na druhej strane sa však malo za to, že doplňujúca prísaha *de veritate* mala mať prednosť pred očistnou prísahou *de credulitate*. Porov. LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV, s. 4 a 15–16.

⁴⁹ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 22,35; 113; 126 a 185; 33,13 a 113 a 129,8. Keďže najneskôr od čias reforiem karolínskych panovníkov sa s pôdou neodlučiteľne spájali i benefíciá, doplňujúca prísaha nebola možná ani pri týchto druhoch káz. Porov. Adolphus NISSEN, *De periuri in iureiurando litis decisorio conditione* 3,11 a HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 632. Bližšie k tejto problematike pozri Jaroslav KADLEC, *Církevní dějiny. II. Raný středověk*, Praha: Česká katolická Charita, 1983, s. 64; August FRANZEN, *Malé dějiny církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 126–127; Susan WOOD, *The Proprietary Church in the Medieval West*, Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 67 a Vratislav BUŠEK, *Učebnice dějin práva církevního I*, Praha: Všehrd, 1946, s. 141–143 a 159¹. Bežne sa však používala pri ostatných kauzách súkromnoprávného charakteru. Uvedené je zrejme napríklad z výroku vtedajších kánonistov, umožňujúcich, s odkazom na rímskoprávnu teóriu, použitie tohto druhu prísah pri záväzkoch *bonae fidei*, ako aj *stricti iuris*. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,2.

⁵⁰ Porov. Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento* 1,8,2.

⁵¹ Porov. Adolphus NISSEN, *De periuri in iureiurando litis decisorio conditione* 2,4.

⁵² Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,14; 26; 27; 29; 89; 131; 169; 171 a 175; 83 a 91 a Augustinus LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV,

jedna z procesných strán výslovne zaviazala k dokázaniu určitej skutočnosti, ktorú tvrdila.⁵³ Pokiaľ išlo o personálne kritérium, tento druh prísať sa nepripúšťal v kauzách rehoľníkov, v prípadoch, ak jedna zo strán trpela nejakou vadou prírody (napríklad hluchonemosť) a už vôbec nie usvedčeným krivoprísasníkom alebo osobám pochybnej povesti.⁵⁴

I keď stredoveké kánonické právo, a to najmä po presadení premís inkvizičného procesu, na jednej strane požadovalo, aby boli všetky zločiny spravodlivo potrestané, zároveň sa apelovalo, že obžalovaného možno odsúdiť len za predpokladu, ak sú usvedčujúce dôkazy „jasnejšie než poludňajšie slnko“ (*luce meridiana clarior*).⁵⁵ V takom prípade sa konkrétne na dosiahnutie plného kánonického dôkazu výslovne požadovali dvaja očiti svedkovia, ktorí dosvedčili, že obvinený daný delikt naozaj

s. 5–6. Uvedené možno demonštrovať slovným spojením špecifikujúcim požadovaný dôkaz v rozmere: „... *legitimam, vel apertissimam, aut evidentissimam, veram, plenam vel integram*.“ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,117. Doplňujúca prisaha sa napríklad neumožnila ani vtedy, ak jedna zo strán zlyhala v zaobstaraní dôkazov z vlastnej neobanlivosti. Ako ďalší príklad z oblasti súkromného práva možno spomenúť fideiussora žiadajúceho hlavného dlžníka o náhradu toho, čo za neho splnil. Za tých okolností totiž neprichádzal do úvahy dôkaz jedného svedka s doplňujúcou prisahou, keďže skutočnosť plnenia musela byť riadne preukázaná legitímnym dôkazom. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,92 a 198.

⁵³ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,175 a 199. Aj v tomto ohľade sa však pripúšťali isté výnimky. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,177.

⁵⁴ Porov. Adolphus NISSEN, *De periuri in iureiurando litis decisorio conditione* 3,11. S ohľadom na špecifiká kresťanských náhľadov na tento inštitút neprekvapuje, že doplňujúca prisaha nebola v zásade umožnená ani vyznávačom židovského náboženstva. Porov. HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 564–565. Procesné manuály pritom osobitne zdôrazňovali, že i keď za výnimočných okolností ju zložiť mohli, nikdy nie vtedy, keď sa sporili s kresťanom. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,173–174; 204; 122,6 a 8. Židia tak mohli napríklad výnimočne s doplňujúcim účinkom prisahať pri deliktach spojených s platbou úrokov. Porov. Ioannes Balthasarus WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium, Tomus III* 3,69. Z hľadiska ich možností uplatňovania tohto druhu prísať na svetských súdoch bližšie pozri Georgius Henricus AYRERIUS, *Tractatio iuridica de iure recipiendi iudeos* 3,8.

⁵⁵ V tomto ohľade sa najčastejšie odkazuje na výrok pôvodcu inkvizičného procesu, pápeža Inocenta III. (1198–1216), ktorý konštatoval: „Publicae utilitatis intersit ne crimina remeant impunita.“ *Das Register Innozens III. 2 Pontifikatsjahr, 1199*, ed. Othmar Hageneder, Rome – Vienna: A. A. Strnad, 1979. Bližšie k tejto problematike pozri Giorgia Alessi PALAZZOLO, *Prova Legale e Pena: La crisi del sistema tra medio evo et moderno*, Naples: Jovene, 1979, s. 3–5.

spáchal.⁵⁶ Najmä z toho dôvodu sa, celkom prirodzene, doplňujúca prisaha pri takomto druhu káuz nepripúšťala.⁵⁷ Nebolo by to ale právo, ak by sa aj z tohto pravidla nepripustili aspoň nejaké výnimky. Pri deliktach sa tak použitie doplňujúcej prisahy umožňovalo napríklad pri tajných zločinoch, ak skrze domnienky a indície mal sudca k dispozícii viac než polovičný dôkaz o spáchaní trestného činu obžalovaným. To isté sa pripúšťalo aj pri tzv. menších trestných kauzách, alebo ak bolo predmetom súdneho procesu uloženie peňažného trestu.⁵⁸ Použitie tohto inštitútu nebolo možné ani pri notoriách, či dokazovaní právnej obyčaje, ako kánonickým právom riadne uznaného prameňa práva.⁵⁹ Prostredníctvom doplňujúcej prisahy sa nedokazoval ani úmysel, respektíve sa nedoplňala vada súhlasu.⁶⁰ S tým súvisí i zásadná nemožnosť jej aplikovania v manželských kauzách, ktoré boli navyše radené k ťažkým (*causae graves*).⁶¹ Nepripustné bolo jej použitie taktiež pri sporoch týka-

⁵⁶ Porov. James A. BRUNDAGE, *Medieval Canon Law*, London: Longmans, 1996, s. 93.

⁵⁷ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,28; 91; 101; 112 a Nicolaus VIGELIUS, *Methodus iuris controversi* 12. Ako zaujímavosť možno spomenúť, že stredovekí romanistickí glosátori umožňovali, v prípade existencie polovičného dôkazu, definovaného v zmysle medzistupňa medzi rýdzim podozrením a plným dôkazom, rozhodnúť sa medzi doplnením dôkazu podstúpením očistnej prisahy alebo útrpného práva. Výber medzi týmito možnosťami bol pritom v zásade na sudcovskej *discretio*, odvíjajúcej sa poväčšine od osobného statusu obžalovaného. Bližšie k tejto problematike pozri James FRANKLIN, *The Science of Conjecture: Evidence and Probability Before Pascal*, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2001, s. 18–19.

⁵⁸ Porov. Thoma DEL BENE, *Tractatus de iuramento* 1,8,9.

⁵⁹ Porov. HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 648. Za notoriu sa označovala napríklad znalosť toho, koľko stojí fľaša oleja alebo istá mierka obilia. Zaujímavosťou zostáva, že spomenutý Seraphinus de Seraphinis pripustil použitie doplňujúcej prisahy aj za týchto okolností, skromne pritom uvádzajúc: „... quinimmo crederem, quod etiam posset deferri iuramentum suppletorium, hoc tamen non audeo constanter affirmare.“ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,162. V uvedených súvislostiach zároveň vysvetlil, že či už v prípade notoriety alebo obyčaje je možné získať dostatočný počet svedkov, zatiaľ čo doplňujúca prisaha bola vynájdenná kvôli nedostatku dôkazov (*inopia probationum*). Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,17; 27 a 221 a BURN, *Ecclesiastical Law*, s. 21.

⁶⁰ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,97–98; 61,6 a 19; 90,6. Obdobne ju nebolo možné použiť ani pri dokazovaní nevďačnosti, umožňujúcej odvolanie darovania a požadovanie predmetného daru späť. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 108,12.

⁶¹ Tieto prípady boli napokon z pohľadu utility v zásade radené k verejnému právu. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,113 a cann. 1691 CIC/1983 a 1376 CCEO/1990. Aj pri nich sa však pripúšťali viaceré výnimky. Jedna z nich spočívala v možnosti použitia doplňujúcej prisahy, ak získané dôkazy svedčili v prospech

júcich sa testamentov.⁶² Osobitné pravidlá sa uplatňovali pri aplikovaní doplňujúcej prísahy pri dokazovaní prostredníctvom svedkov. Ako sme už spomenuli, pre plný kánonický dôkaz sa v zásade požadovali dvaja svedkovia *omni exceptione maiores*.⁶³ Predmetný inštitút však bolo možné výnimočne použiť aj vtedy, ak mala jedna zo strán k dispozícii dvoch svedkov, ktorí tieto atribúty nespĺňali, prípadne svedka jedného.⁶⁴ Celkom prirodzene, k tejto prísahe mohol byť v prvom rade pripustený len svedok spôsobilý svedčiť.⁶⁵ Procesné manuály zároveň podmienovali jej použitie dostatočnou jasnosťou svedeckých výpovedí, ich riadnym zargumentovaním a objasnením aspoň v základnej miere.⁶⁶ Doplňujúca prísaha bola pritom vopred vylúčená pri svedectvách osôb biednych, respektíve neznámych.⁶⁷ Jej aplikovanie neprichádzalo do úvahy ani vtedy, ak jedna zo strán vzniesla proti osobe svedka námietku zaujatosti.⁶⁸

Z pohľadu predmetu sa doplňujúca prísaha v klasickom kánonickom práve veľmi často používala na preklenutie požadovaných právnych formalít.⁶⁹ I keď teda stredoveké právo v zásade dbalo na formalizmus a slávnosť (*solemnitas*) jednotlivých úkonov (častokrát až v zmysle starobylého, respektíve klasického rímskeho práva), kánonisti využili tento inštitút k tomu, aby sudcom nezväzoval ruky a nebránil im vo výkone spravodlivosti, tak, ako je to častokrát v dnešnom sekulárnom

zachovania manželstva. Porov. Henricus BERGERUS, *Electa processus executivi, possessorii, provocatorii, et matrimonialis*, Lipsia: Sumptibus haeredum Friderici Lanckischii, 1705, s. 303 a 311–312. Jej použitie prichádzalo do úvahy aj pri sporoch týkajúcich sa zasnúbenia. Porov. LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV, s. 7 a 1230. Výnimkou napokon nebolo ani jej aplikovanie pri dokazovaní pokrvného príbuzenstva. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,14.

⁶² Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 31,19; 33,172 a 201.

⁶³ Porov. Ioannes Balthasarus WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium*, Tomus III 1,91.

⁶⁴ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,48; Gustavus Bernhardus BECMANNUS, *Consilia et decisiones* II 63,3 a HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 629.

⁶⁵ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 120,5.

⁶⁶ Porov. BURN, *Ecclesiastical Law*, s. 20.

⁶⁷ Porov. LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV, s. 1157 a 1178.

⁶⁸ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,208.

⁶⁹ Uvedené je zrejme zo základného výroku: „Iuramentum supplet omnia solemnia.“ Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 61,8. Obdobne: „... iuramentum supplet defectum formae et solemnitatis.“ Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 73,18.

práve.⁷⁰ Prostredníctvom prísahy tak bolo v zásade možné odstrániť každú vadu formy, ako napríklad nedodržanie požiadavky zverejnenia (*insinuatio*) prevodu nehnuteľnosti požadovanú zákonom.⁷¹ Ako ďalší príklad z oblasti súkromného práva možno spomenúť doplnenie kauzy pri kauzálnych právnych úkonoch, bez ktorej by záväzok nemohol vzniknúť.⁷² V záujme predchádzania zneužívaniu tohto inštitútu sa však zároveň v kánonistike zdôrazňovalo, že prostredníctvom neho nemožno odstrániť dve vady právneho úkonu zároveň.⁷³ Nedospelý tak mohol prísahou doplniť len vadu veku, nie však iné vady.⁷⁴ Doplnenie chyba-

⁷⁰ Na ilustráciu možno spomenúť úkon investitúry (*investitura*), ktorej cieľom bolo označenie momentu nadobudnutia držby. Predmetný „dvojúkon“ plne zodpovedal formalistickému chápaniu feudálneho práva a právnych úkonov, ktoré sa stávali perfektnými iba na základe dodržania prísnych formalít, zväčša symbolického a slávnostného charakteru. Porov. Peter BLAHO, „Pojem držby v nemeckom a francúzskom stredovekom práve,“ *Právní fórum. Měsíčník věnovaný soukromému právu*, č. 8 (2008): 15 a Francesco RUFFINI, *L'actio spoliī – studio storico-giuridico*, Torino: Fratelli Bocca, 1889, s. 114.

⁷¹ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 70,3; 73,18 a 48. Na druhej strane sa takéto niečo nepripúšťalo pri úkonoch výslovne slávnostných, pri ktorých bolo možné slávnostnosť definovať v zmysle podstatného prvku právneho úkonu, ako napríklad v prípade tradičnej stipulácie (*stipulatio*). Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 129,4. Z toho dôvodu napríklad prísaha feudálneho pána v zásade nedoplňala absentujúcu slávnostnosť pri úkone investitúry. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 129,6. V Graciánovom dekréte nachádzame i možnosť použitia tohto inštitútu v rozmere rímskoprávej *actio Publiciana*, keď strana deklarujúca titul vydržania k majetku, neschopná plne dokázať svoju dobrú vieru (*fides bona*) nevyhnutnú pre kánonické vydržanie (*usucapio*), mohla tento nedostatok napraviť prisahaním naň. Porov. C. 16, q. 3, c. 7. Na druhej strane sa však dopĺňajúca prísaha principiálne nepripúšťala pri dokazovaní premlčania (*praescriptio*). Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 33,137 a 159.

⁷² Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 94, 1–2 a 8 a 100,8. Jej použitia bolo možné aj v prípade potreby čosi potvrdiť alebo overiť za pomoci rímskoprávneho inštitútu *arbitrium boni viri*. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 84,2.

⁷³ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 94,9. I tu prebiehali rôzne právnické kontroverzie, ktoré možno ilustrovať úvahami, či je v prípade kauzy s nepľoetým vhodnejšie použitie dopĺňujúcej prísahy alebo *restitutio in integrum*. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 83,5.

⁷⁴ Porov. WERNHERUS, *Selectarum observationum forensium novissimis dicasteriorum vitembergensium praeiudiciis confirmatarum. Pars quinta et sexta. Volumen quartum*, s. 444. Vada veku bola totiž ponímaná ako vážny nedostatok právneho úkonu, v zásade väčší než opomenutie slávnostnosti. Určite preto neprekvapuje, že klasickí kánonisti argumentovali skutočnosťou, že zatiaľ čo druhé sa týka *ius civile* alebo pozitívneho práva, vada veku priamo prirodzeného Božieho práva. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 83,15. Ak by teda nepľoetý napríklad scudzoval nehnuteľnosť

júcich právnych formalít bolo vylúčené aj pri osobách trpiacich telesnou vadou, keďže za tých okolností by sa obdobne odstraňovali dve vady zároveň.⁷⁵ Ani pri formálnych požiadavkách však právo neprípúšťalo prostredníctvom doplňujúcej prisahy odstránenie akejkoľvek vady. Ako príklad možno v tomto ohľade uviesť zákaz doplnenia podstatných prvkov právneho úkonu, ako dodatočné napravenie dohovoru strán ohľadom kúpnej ceny pri *emptio venditio*.⁷⁶ Takéto niečo sa totiž kvalifikovalo ako vnútorná vada podstaty samotného právneho úkonu.⁷⁷ To isté sa týkalo aj zákazu dopĺňania vád pri darovaní, napríklad v prípade zakázaného darovania medzi otcom a synom pod otcovskou mocou.⁷⁸

Inštitút doplňujúcej prisahy napokon pretrval v podobe nastavenej klasickými kánonistami obdobie novoveku a v jemne upravenej podobe sa dostal aj do prvého Kódexu kánonického práva z roku 1917 (*Codex iuris canonici anno 1917*).⁷⁹ Aj v tomto zákonníku prichádzalo jeho nariadenie alebo dovoľenie zo strany sudcu do úvahy pri polovičnom dôkaze a absencii dôkazných prostriedkov ďalších.⁸⁰ Zákonodarca pritom pred-

a nezachoval by formálne ustanovenia práva, úkon bude neplatný z prvého dôvodu, nie iných, keďže tie by bolo možné sanovať aj za použitia inštitútu doplňujúcej prisahy. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 129,2. Bežne sa pritom argumentovalo najmä tým, že prisaha nerobí nedospelého múdrejším. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 83,8. Ak by teda obdobne neplnoletá žena (*minore aetate*) scudzovala veno, prisaha by nemohla zároveň doplniť vek a zároveň potvrdiť vznik kontraktu. Porov. HEINECCIUS, *Opusculorum variorum sylloge*, s. 551.

⁷⁵ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 82,49 a 73,6.

⁷⁶ Porov. LEYSERUS, *Meditationes ad Pandectas quibus praecipua iuris capita ex antiquitate explicantur, cum iuribus recentioribus conferuntur*. Vol. III et IV, s. 12.

⁷⁷ Na druhej strane, ak by pri kúpnej zmluve nebola cena určená presne, doplňujúca prisaha by sa bez akýchkoľvek problémov pripustila. Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 130,6.

⁷⁸ Porov. Seraphinus DE SERAPHINIS, *De privilegio iuramentorum* 72,6 a 83,39.

⁷⁹ Tento inštitút sa stal v rozmere prvého latinského Kódexu i súčasťou kodifikačného pokusu východného katolíckeho kánonického práva vo forme *Codex iuris canonici orientalis*, keď bol zahrnutý do motu proprio *Sollicitudinem nostram* promulgujúceho normy procesného práva. Porov. cann. 352–355 a 559 „*Sollicitudinem nostram*,“, AAS 42 (1950): 5–120.

⁸⁰ Porov. can. 1829 CIC/1917. Učebnice k prvému Kódexu napríklad výslovne uvádzali, že neúplnú dôkaznú silu v zmysle *probatio semiplena (imperfecta)* má výpoveď jedného svedka, súkromná listina, *praesumptio iuris simpliciter* a verejná mienka (*fama*). Na ich základe tak sudca síce mohol nadobudnúť väčšiu istotu alebo pravdepodobnosť, nie však istotu úplnú, ktorá by mu umožňovala vynesenie rozsudku. Porov. Kamil HENNER, *Základy práva kánonického. Časť druhá. Právo platné*, Praha: Nákladom vlastním, 1922, s. 369.

pokladal jeho použitie najmä vtedy, ak nebolo možné iným hodnoverným spôsobom zistiť informácie ohľadom občianskeho alebo cirkevného statusu osôb. Sudca mal ale od neho upustiť najmä v trestných kauzách a keď išlo o právo či vec vysokej hodnoty alebo skutočnosti veľkého významu, prípadne ak by sa právo, vec alebo fakt netýkali osoby, ktorej sa mala prisaha uložiť. Zároveň platila zásada, že doplňujúca prisaha sa prioritne umožňovala strane disponujúcej úplnejšími dôkazmi.⁸¹ Obdobne sa malo za to, že prisahu, ktorá sa netýkala občianskeho alebo cirkevného statusu, mohla strana z oprávneného dôvodu odmietnuť alebo vrátiť druhej strane.⁸² Aj v tomto prípade mal sudca posúdiť, či je jej odmietnutie oprávnené alebo ho možno kvalifikovať v zmysle priznania. Každú doplňujúcu prisahu zloženú jednou zo strán mohla potom druhá strana kedykoľvek súdne napadnúť.⁸³ Z hľadiska ďalších aspektov jej procesnoprávneho aplikovania, ktoré neboli prvým Kódexom výslovne upravené, netreba, samozrejme, zabúdať na to, že tie sa spravovali starším právom, teda v rozmere Korpusu kánonického práva (*Corpus iuris canonici*) a ďalších starších prameňov.⁸⁴ Pokiaľ ide o platný Kódex kánonického práva, ten do svojho textu doplňujúcu prisahu nezahrnul vôbec, podobne ako ani ďalšie druhy tradičných, klasickými kánonistami rozvinutých prisah, ako napríklad prisahy strán rozhodujúcich kauzu (*iusiuranda decisoria*), prípadne prisahu oceňovaciú (*iusiurandum aestimatorium*), ktoré boli ešte súčasťou Kódexu prvého.⁸⁵

⁸¹ Porov. can. 1830 CIC/1917.

⁸² Bližšie k tejto problematike pozri Charles AUGUSTINE, *A Commentary on the New Code of Canon Law. Book VII. Ecclesiastical Procedure* (Can. 1552–2194), St. Louis – London: B. Herder Book, 1921, s. 280–281.

⁸³ Porov. can. 1831 CIC/1917.

⁸⁴ Vo vzťahu k staršiemu právu totiž prvý Kódex kánonického práva v bode 2 kánonu 6 ustanovil, že kánony, ktoré v celosti preberajú staré právo, je treba posudzovať s ohľadom na toto právo, v súlade s výkladom osvedčených autorov, používajúcimi v kánonistike vážnosť. Porov. can. 6, 2° CIC/1917. Na základe zásady obsiahnutej v tomto a nasledujúcom bode, ak teda nový kánon len opakoval starší predpis, a to či už *ex integro* alebo aspoň *ex parte*, bolo nevyhnutné vziať do úvahy zmysel zákona v rozmere interpretácie práva starého. Porov. can. 6, 3° CIC/1917. V pochybnostiach, či sa určitá časť kódexovej normy líšila od staršieho práva, Kódex ponechával v platnosti právo staré. Porov. can. 6, 4° CIC/1917. Z hľadiska platného kánonického práva bližšie pozri cann. 6 § 2 CIC/1983 a 2 CCEO/1990.

⁸⁵ Porov. cann. 1832–1836 CIC/1917.

ZÁVER

Prísaha dovolávajúca sa v akejkolvek forme Božskej autority, a to či už v rozmere jeho vzývania v pozícii strany sporu, respektíve svedka či garanta prísahy, sa vo Svätom Písme spájala s kľatbou, respektíve se-baprekliatím.⁸⁶ Rovnakým spôsobom bolo možné nahliadať aj na inštitút doplňujúcej prísahy, ktorá zohrala v kánonickom procesnom práve dôležitú úlohu a patrila k najčastejšie aplikovaným procesnoprávnym inštitútom, čo dosvedčujú analyzované kánonistické príručky a komentáre klasických či poklasických kánonistov.⁸⁷ To isté sa však dá povedať aj o ostatných druhoch prísah, ktoré doslova riadili fungovanie rímsko-kánonického procesu, na základe čoho možno konštatovať, že ten bol na nich doslova vystavaný.⁸⁸ Celkom prirodzene sa nám v tejto súvislosti núka otázka, z akého dôvodu? V prvom rade je nevyhnutné uviesť teologicky koncipované ideály fungovania stredovekej spoločnosti (bezvýhradné akceptovanie autorít Svätého Písma) a potom aj trvanie na tradíciách (rímskoprávny kontext), zohľadňovanie ľudskej prirodzenosti (odveké prepojenie človeka s metafyzikou) a reálnu procesnoprávnu efektívnosť tohto inštitútu, spočívajúcu v rozhodovaní jednotlivých kázus definitívnym spôsobom (strach z krivoprisažníctva).⁸⁹ Práve prísaha zároveň predstavovala jeden z najdôležitejších nástrojov na prepojenie vnútorného fóra, teda fóra svedomia, s oblasťou verejného fóra a opačne. Ako napokon dosvedčujú takmer všetci stredovekí kánonisti, najdôleži-

⁸⁶ Porov. HIRZEL, *Der Eid: Ein Beitrag zu seiner Geschichte*, s. 139²⁷.

⁸⁷ O jej širokej využiteľnosti vypovedajú i diela zamerané osobitne na tento inštitút: FRIEDERICUS ERNESTUS KNORR, *De iuramento suppletorio*, Jena: Typis Georgii Sengenwaldi, 1655; VINCENTIUS KOENIG, *De in litem, et suppletorio iuramento*, Tübingen: Apud Eberhardum Wildium, 1623 a ERNST ANDREAS LOEWENSTEINIUS, *De officio iudicis in imponendo iuramento vel suppletorio vel purgatorio*, Erfurt: Typis Heringii, 1737.

⁸⁸ POROV. MARZOA – MIRAS – RODRÍGUEZ-OCAÑA – CAPARROS, *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. III/2*, s. 1754.

⁸⁹ Zachované pramene totiž poväčšine dosvedčujú, že apel na svedomie a výstraha pred pekelnými mukami boli bežnou súčasťou prisázných formúl. Jedna z normanského prostredia znela napríklad nasledovne: „Recognoscite verum per fidem et credulitatem, quam in dominum Ihesum Christum habetis et quam in baptismo recepistis et super sacramentum, quod corporaliter in presentia nostra modo prestistis ita quod, si in aliquo de re ista mendaces fueritis vel veritatem celaveritis, quod anime vestre in perpetuum dampnentur et corpora vestra opprobriose perditioni apertissimae exponantur.“ ERNEST-JOSEPH TARDIF, *Summa de legibus Normannie in curia laicali. Vol. II*, Rouen – Paris: Société de l'histoire de Normandie, 1896, s. 232.

tejšia úloha tohto inštitútu spočívala v neustálom demonštrovaní Božej prítomnosti na cirkevnom súde a pri každom jednom z procesných úkonov. Precíznosť a šikovnosť stredovekých a ranovovekých kánonistov sa prejavila i v skutočnosti, že prisahy sa dostali práve v podobe ako ich nastavili aj do sekulárneho práva, pričom, i keď v oveľa menšej miere, naďalej zostávajú aj súčasťou práva moderného.⁹⁰ Výnimkou nebola v tomto smere ani doplňujúca prisaha, ktorá sa napríklad ešte aj dnes používa v sekulárnom talianskom občianskom procesnom práve.⁹¹

S ohľadom na celkovú sekularizáciu ľudskej spoločnosti dnes určite neprekvapuje, že inštitút doplňujúcej prisahy patrí už len histórii. Jej rozsiahle používanie si možno napokon ťažko predstaviť na súčasných cirkevných súdoch rozhodujúcich takmer výlučne manželské kauzy. Z praktického hľadiska by však jej aplikovanie mohlo reálne napomôcť efektívnosti niektorých procesnoprávných úkonov, a to najmä v tradičnom zmysle doplnenia dôkazu predloženého jednou z procesných strán (nie v sile osobitnej formy dôkazu). Stredoveké komentáre totiž rozsiahle pertraktovali aj túto otázku, pričom niektoré neváhali doplňujúcej prisahy priznať charakter bezvýhradne akceptovanej pravdy vo forme ordálie, teda v rozmere inštitútu rozhodujúceho kauzu.⁹² I keď z celkového hľadiska jej možno skutočne prisúdiť viaceré charakteristiky ordálie, zároveň je potrebné dodať, že nikdy nenadobudla kontúry tohto inštitútu v zmysle sekulárneho práva. Cirkevný sudca ňou totiž nikdy

⁹⁰ Porov. napríklad § 265 Zákona č. 301/2005 Z. z. (Trestný poriadok) v platnom znení. Tieto náhľady založené na doktríne formálneho dôkazu sa v modernej legislatíve prejavili napríklad v požiadavke nemožnosti vynesenia rozsudku na základe neprisažného svedectva, ak by si sudca bez zákonného dôvodu predmetnú prisahu nevyžiadal. Vo viacerých krajinách zároveň sudca nemohol dovoliť svedkovi neprisať, hoci sa dalo veriť i jeho neprisažnému svedectvu. Bližšie k tejto problematike pozri Ernst LÖWENTHAL, *Der Gerichtseid*, Frankfurt: Selbstverlag, 1929, s. 21. Rovnako možno zmýšľať aj o rozhodujúcej prisahy strany občianskoprávného sporu, ktorá sa do právnych systémov jednotlivých krajín obdobne dostala prostredníctvom noriem kánonického procesného práva. Bližšie k tejto problematike pozri SILVING, „The Oath: I.“, s. 1338.

⁹¹ Porov. art. 240 a 242 ICCP a 2736 ICC. Obdobne možno spomenúť napríklad aj katarský občiansky a obchodný procesný zákonník. Porov. art. 326–328 Zákona č. 13 z roku 1990. Bližšie k tejto problematike pozri Helen SILVING, „The Oath: II.“, *Yale Law Journal* 68, č. 8 (1959): 1527n a Simona GROSSI – Maria Cristina PAGNI, *Commentary on the Italian Code of Civil Procedure*, Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 234–236. Z historického hľadiska k uplatňovaniu tohto druhu prisah v sekulárnom práve bližšie pozri napríklad Richard BURN, *Ecclesiastical Law. Vol. III*, London: W. Strahan and M. Woodfall, 1775, s. 9–10.

⁹² Bližšie k tejto problematike pozri HELMHOLZ, *The Spirit of Classical Canon Law*, s. 157.

nebol viazaný definitívnym spôsobom, ale posudzoval ju v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov, na ktorej bol rímsko-kánonický proces vystavaný.⁹³ Ako sme už naznačili, napriek tomu, že platné právo už inštitút doplňujúcej prisahy nepozná, prisahy (najmä *de veritate dicenda*, respektíve *de veritate dicta*) dodnes zastávajú na cirkevných súdoch dôležité miesto.⁹⁴ Viaceré komentáre pritom dokonca zdôrazňujú, že disponujú až príliš silným postavením na to, aby sme im mohli len tak poprieť pozíciu formálneho dôkazného prostriedku. To je zrejme najmä zo skutočnosti, že aj keď platné právo neakceptuje klasické princípy kánonického práva *testis iuratus non probat*, respektíve *testi non iurato non creditur*, ak sa má jej odmietnutie notárom zaznačiť do procesných aktov, je zrejme, že nejaký vplyv na sudcovské hodnotenie dôkazov i samotné rozhodovanie v merite veci mať musí.⁹⁵

⁹³ Kánonické právo rozvinuté stredovekými kánonistami a aplikované prioritne na cirkevných súdoch bolo totiž nielen najdôležitejším preklenujúcim prvkom medzi ordálami a rímsko-kánonickým štandardom plného dôkazu, ale taktiež predchodcom moderných procesnoprávných poňatí týkajúcich sa ich voľného hodnotenia. I keď je teda naďalej kánonickoprávnym ideálom rozhodovať na podklade získaného plného kánonického dôkazu, tak ako v histórii, aj dnes cirkevný sudca rozhoduje v prvom rade podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia, teda tak, aby vyhovел pravde, posudzujúc váhu každého dôkazného prostriedku (vrátane prisahy) osobitne. Až keď nebolo možné vykonanie iných dôkazov a kauzu bolo potrebné rozhodnúť, cirkevní sudcovia pristupovali k preneseniu bremena na osoby, ktoré si toto riziko zasluhovali podstúpiť najviac. Aj pri doplňujúcej prisaha tak platilo, že sudca musel jej umožnenie procesnej strane zväziť v kontexte celého prípadu a najmä s ohľadom na možnosť zistenia skutočnej pravdy. Bližšie k tejto problematike pozri Arlette LEBIGRE, *La Justice du Roi: La vie judiciaire de l'ancienne France*, Paris: Editions Complexe, 1995, s. 204.

⁹⁴ Štandardnou praxou cirkevných súdov zostáva vyzvať k prisaha každého praktizujúceho katolíka, pričom ostatní majú zložiť miestoprisažné vyhlásenie vo forme sľubu na svoju česť, ktoré nie je v praxi považované za menej hodnotné než samotná prisaha. Porov. John P. BEAL – James A. CORIDEN – Thomas J. GREEN, *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York: Paulist Press, 2000, s. 1685–1686.

⁹⁵ Porov. X 2,20,51; cann. 1568 CIC/1983; 1779 CIC/1917 a 1249 CCEO/1990. Napríklad pokiaľ ide o svedecké prisahy, súčasná právna prax dokazuje, že sudcovia nechajú svedkov skladať prisahy predovšetkým kvôli preukázaniu ich hodnovernosti. Komentáre k platnému právu taktiež zdôrazňujú, že sudca môže žiadať prisahu aj pri svedeckých výpovediach týkajúcich sa osobitne závažných záležitostí alebo v prípade nezrovnalostí v svedectve samotnom, čo sčasti evokuje práve inštitút doplňujúcej prisahy. Porov. Ángel MARZO – Jorge MIRAS – Rafael RODRÍGUEZ-OCAÑA, *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. VI/2*, Montreal: Wilson & Lafleur, 2004, s. 1285.

The Supplementary Oath in Medieval Canon Law

Keywords: Canon Law; Roman Law; Procedural Law; Roman-Canonical Procedure; Supplementary Oath; Half-proof; Full Canonical Proof; Judicial *discretio*

Abstract: The institution of the oath was applied in a historical form as well as at present in several contemporary legal systems creatively developed by canonists while practically applying the so-called Roman-Canonical procedure. From the chronological point of view, the most important was the period of High Middle Ages when it was elaborated in small details and when its types were standardized. The most frequently used were the so-called "supplementary oath" applied principally when the ecclesiastical court had at its disposition partial evidence or the presumption in favour of the party with the burden of evidence existed and it was impossible to meet the requested standard of full canonical proof. The main goal of this article is to point out the character of this type of oath in classical canon law including its practical application, not omitting its conceptual, especially Roman-law bases.

prof. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD.
Katedra rímskeho a cirkevného práva
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Hornopotočná 23
918 43 Trnava
Slovenská republika
vojtech.vladar@truni.sk